

ПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ ЗАСОБОМ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

*Автор: Бурховецька Ю.В., магістрантка
Науковий керівник: Несторук Н.А., к.пед.н, доц.
Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «ДДПУ»*

Проблематика девіантної поведінки дітей і підлітків є актуальною, бо незважаючи на багатотисячлітній історичний досвід та велику низку наукових робіт, де вивчалися відхилення у поведінці людей, реалії сьогодення вимагають нових засобів впливу. Нині через військові дії на території України заклади культури і освіти «зачинені», або працюють віддалено, у той час як громадські організації (далі ГО), волонтерський рух набувають популяризації. Адже це має важливе значення у розвитку та становленні людини, як окремого індивіда, так і активного громадянина України в майбутньому.

Метою роботи є презентація результатів профілактики девіантної поведінки дітей і підлітків на засадах діяльності ГО, на прикладі вивчення досвіду ГО «Творці історії» Донецької області, зокрема її позитивний вплив на девіантну особистість.

Розглянемо визначення девіантної поведінки – це (від лат. *deviation* – відхилення) – тип соціальної поведінки, що суперечить ухваленим у даному суспільстві правовим, моральним, соціальним нормам і стереотипам [3]. До неї належать правопорушення, у тому числі злочинність, алкоголізм, наркоманію, булінг, самогубство тощо. Найчастіше у підлітків (від 13-15 років) переважають такі види девіантної поведінки: хуліганство, крадіжки, вандалізм, фізичне насильство, бродяжництво. У молодшому віці (від 5 до 12 років) найбільш поширені такі форми, як насильство по відношенню до молодших дітей або однолітків, жорстоке поводження з тваринами, руйнування майна [2, с.14].

Нинішня війна з російськими окупантами внесла свої корективи. Серед негативних – щоденний стрес, депресія, неможливість отримувати повноцінні знання в закладах освіти та культури, невизначеність, невпевненість у завтрашньому дні тощо. Психопрофілактика девіантної поведінки ґрунтується на принципах комплексності (організація впливу на різних рівнях соціального простору, сім'ї та особистості); адресності (облік вікових, гендерних та соціальних характеристик); масовості (пріоритет групових форм роботи); мінімізації негативних наслідків; вмотивованості і відповідальності учасників; максимальної активності особистості; орієнтації на майбутнє – оцінки наслідків девіантної поведінки для майбутнього, актуалізації позитивних цінностей і цілей, плануванні майбутнього. Одним із чинників, які допоможуть подолати ці труднощі, вважаємо, важливе місце посідає діяльність ГО. Відповідно до даних Державної служби статистики, на 1 січня 2021 р., в Україні було зареєстровано 160 тисяч організацій громадянського суспільства. З них понад 90 тисяч – це саме громадські організації [1, с. 3-4].

Яскравим прикладом профілактики девіантної поведінки стала діяльність ГО «Творці історії» міста Добропілля Донецької області. Справа в тому, що на

пустирі, який знаходився біля житлового масиву, постійно збиралися тинейджери з негативними проявами лідерства і поведінки. Громадські лідери у рамках проекту поставили перед собою завдання – показати альтернативу такому способу життя і некорисному спілкуванню. Було проведено опитування, під час якого волонтери виявили, що діти хотіли б мати власне місце, де б вони змогли проводити своє дозвілля. Так і виникла ідея створення «Непустиря», а згодом вона реалізувалася. На першій зустрічі в обговоренні проекту взяли участь 70 осіб, щоденно 20 з них працювали над втіленням задуму в життя.

З часом місцеві, іноземні волонтери разом з небайдужими людьми, у тому числі тими ж дітьми і підлітками, зробили із занедбаного пустища на околиці нашого міста чудовий майданчик. Там дітворі мала можливість спілкуватися в процесі сумісної діяльності. Завдяки залученню підлітків до різних варіантів проведення вільного часу (сумісний перегляд фільмів під відкритим небом, спортивні ігри, музичні вечори), вони вчилися комунікувати з однолітками з позиції «рівний рівному». Окрім того, отримали навички, що знадобляться їм у повсякденному житті – залюбки висаджували квіти, прибирали та прикрашали ділянку, охоче допомагали дорослим. Отож, діти стали значно менше байдикувати, дехто позбавився шкідливих звичок, стали з повагою ставитися один до одного та дорослих. Цей проект не став одноденним. Будучи вже студентами, вони залюбки повертаються додому і приходять на своє улюблене місце, де мають можливість спілкуватися з підлітками сьогодення і розповідати історію про те, як кілька років тому будували «Непустир». Через війну багато ГО були змушені перекваліфікуватися. Активісти допомагають військовим на передовій, а також рятують та евакуюють людей. Серед волонтерів іноді можна побачити й підлітків, які годують покинутих тварин, збирають гроші для військових. Це особливо помітно зараз тут, на Донеччині. На жаль, у зв'язку з військовими діями, українські діти зарано подорослішали. Вони, як і дорослі, не хочуть бути осторонь подій, а прагнуть зробити свій внесок у розвиток суспільства.

Отже, на прикладі вивчення досвіду ГО «Творці історії» Донецької області, зокрема її позитивного впливу на девіантну особистість, впевнено можна стверджувати, що залучаючи громадськість, волонтерів, які ефективно впливатимуть на людину, цілком можливо виховати активного громадянина країни, наділеного моральними цінностями, талановитого, сміливого і завзятого, попереджуючи цим соціальну деградацію.

Список використаних джерел

1. Індекс сталості розвитку ОГС в Україні у 2020 році. URL : https://drive.google.com/file/d/1QGzzMczF56w8Vv_sljSsvw9wBHhRULyK/view (дата звернення: 31.10.2022).
2. Скіба Н. В., Скриниченко О. М. Робота психолога з дітьми девіантної поведінки: метод. посібн. Добропілля : «Добропільська друкарня», 2014 р. 76 с.
3. Стегній О. Г. Девіантна поведінка. Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія. URL : <https://esu.com.ua/article-23844> (дата звернення : 31.10.2022)